

Тамара БУНТА БАЮСЯ ДАРАВАЦЬ...

Апавяданне

Вераніка ступіла на балкон — і аж дух заняло ад захаплення. Перад ёю аж да самага гарызонта прасціралася мора. З дзевятага паверха жылога санаторнага корпуса не было бачна ні пляжа, ні кіёскаў і кавярняў на пляжным узбярэжжы, ні аматараў ранішняга купання — адразу за зялёнымі вяршалінамі дрэў раскошнага парку разлівалася агромністая марская сіль, якая зіхацела мірыядамі сонечных блікаў. А яна браць не хацела гэты нумар — маўляў, завысока!..

— Добры дзень, мора! — усклікнула Вераніка і ўскінула ўверх рукі, як у кіно. Хтосьці б сказаў, што яна зрабіла гэта ненатуральна, занадта артыстычна, а на самай справе ўсё было шчыра. Яе сэрца перапаўняла радасць. Нарэшце яна на моры ды яшчэ разам з мужам, і наперадзе — амаль два тыдні адпачынку!

— І вам добры дзень! — адказаў прыглушаны мужчынскі голас. Вераніка войкнула і зірнула. Вялікі і шырокі балкон быў зроблены адразу для двух нумароў, і злева, за невысокай драўлянай перагародкай, сядзеў на крэсле сталы мужчына з сівымі каратка стрыжанымі валасамі і смуглым тварам. Адчувалася, што загар не свежы, курортны, а даўнішні, мусіць, мужчына — паўднёвы жыхар.

— Выбачайце, я вас не прыкмеціла! — прамовіла Вераніка, радуючыся, што падняўшыся з ложка, не забылася накінуць шаўковы халацік. А то ж магла б пасля рамантычнай ночы з мужам на новым месцы выскачыць на балкон голая — апошні паверх, вуглавы нумар, маўляў, хто тут убачыць?!. Яна падышла да перагародкі і ўсміхнулася:

— Значыць, мы з вамі — суседзі?.. Будзем знаёмыя! Назвала сваё імя і сказала, што прыехала з Мінска.

— Сяргей, — мужчына адказаў прызна, але з крэсла не ўзняўся. Ён быў значна старэйшы за Вераніку, і, вядома, лепей было б даведацца адразу і яго імя па бацьку, але перапытаць яна пасаромелася. Ды і на курорце — усе роўныя.

Перад Сяргеём на маленькім століку стаяла шклянка з віном. У руцэ ён трымаў цыгарэту. «Сем гадзін раніцы», — міжволі адзначыла ў думках Вераніка.

— Цудоўнае мора, праўда? — спытала яна суседа, каб завязаць гаворку. — Звычайнае, — адказаў Сяргей.

— Вы, напэўна, тутэйшы, з поўдня?.. Калі мора для вас — не дзіва.

— З поўдня, але не тутэйшы, — ён назваў адзін невялікі, але добра вядомы паўднёвы ўкраінскі горад і глытнуў віна са шклянкі. — А мора для мяне звычайнае, таму што я ўжо дваццаць гадоў езджу адпачываць у гэты санаторый і дваццаць гадоў гляджу на мора з гэтага балкона.

— Вы таксама ваеннаслужачы? — пацікавілася Вераніка. Хаця было зразумела, што сусед не толькі ваеннаслужачы, але і немалы начальнік, калі дваццаць гадоў запар ездзіць кожнае лета ў ваенны санаторый, які яшчэ з савецкіх часоў носіць статус «генеральскага» і па сённяшні час застаецца прэстыжным месцам адпачынку. Яна са сваім Андрэем, маёрам па званні, патрапіла сюды ўпершыню і толькі пасля таго, калі муж пасля ваеннай акадэміі стаў служыць у Міністэрстве абароны. Вядома, можна было б купіць пуцёўку ў турфірме на любы курорт, але адпачынак у ваенным санаторыі — таннейшы, да таго ж тут і лячэнне ёсць.

— Ваенны ўрач, — адказаў мужчына і зацягнуўся цыгарэтай. Вераніка здзівілася: доктар вёў нездаровы лад жыцця.

— Мы з мужам перад сняданкам на пляж збіраемся, хочам месцы бліжэй да мора заняць. Можа, і вам тапчан забраніраваць? — шчыра прапанавала яна.

— Я не хаджу на пляж, — адказаў сусед. — Ды і месцы там не трэба займаць — вам дадуць пастаянныя на ўвесь тэрмін адпачынку. Так што ідзіце спакойна ў сталоўку.

— А-а-а... Дзякуй за падказку, — Вераніка трохі збянтэжылася.

— А вы дзе купаецца — у басейне?

— Я наогул не купаюся.

— А на працэдурі ходзіце?.. Сусед толькі хмыкнуў у адказ. Вераніцы стала няёмка. «Дзівак-чалавек, — падумала яна. — Навошта ж прыезджаць у санаторый на моры, калі не купаешся і не лечышся?». З нумара выглянуў муж: «Ты хутка?» Але тут Андрэй убачыў суседа і выйшаў на балкон. Мужчыны павіталіся, паціснулі адзін аднаму руку і адрэкамендаваліся. Сусед аказаўся палкоўнікам медыцынскай службы, начальнікам стаматалагічнага аддзялення аднаго ваеннага шпітала. Праўда, знаёмячыся, з крэсла ён так і не ўзняўся. Праз гадзіну Вераніка з Андрэем смачна паснедалі ў прасторнай шматлюднай сталоўцы, потым, узяўшы пад пахі прыгожыя ручнікі, купленыя спецыяльна для паездкі на курорт, і прыкрыўшы галовы ад сонца вялікімі капелюшамі, пашыбавалі ў бок пляжа. Зразумела, што за ўвесь першы дзень у санаторыі яны пра суседа ніводнага разу і не ўспомнілі. Спачатку купаліся шчаслівыя ў цёплым моры і ляжалі разамлелыя пад тэнтам на сваіх тапчанах, якія і сапраўды ім выдзелілі на ўвесь адпачынак. Потым бегалі, як падстрэленыя, па санаторнай паліклініцы з кабінета ў кабінет з прызначэннямі дактароў. Затым, стомленыя пасля мора, працэдур і сытнага абеду, адпачывалі ў сваім нумары, перабываючы спёку. Папалуднаваўшы, зноў пасунуліся на пляж...

Пасля вячэры Вераніка з Андрэем вырашылі прагуляцца за брамку санаторыя, паглядзець курортны гарадок. Аказалася, што глядзець там асабліва няма на што — невялікае гарыстае паселішча з паўтара дзясятка звычайных шэрых пяціпавярховікаў і некалькі нешырокіх цяністых вулачак з прыватнымі дамамі, дзе жывуць людзі, якія абслугоўваюць санаторый — медперсанал, кухары, афіцыянты, прыбіральшчыкі, гандляры, — а заадно здаюць пакоі «дзікім» адпачываючым. Уся прыгажосць і вірлівае курортнае

жыццё фактычна засталіся за высокай агароджай санаторыя. Там, на тэрыторыі шыкоўнага парку, поўнага дзівосных раслін, побач з лячэбнымі і жылымі санаторнымі карпусамі месціліся кафэ, рэстаранчыкі, атракцыёны, крамы, танцавальныя пляцоўкі, а ўздоўж мора цягнулася доўгая добраўпарадкаваная паласа пляжаў. Расчараваныя, Вераніка з Андрэем вельмі хутка вярнуліся ў цывілізаваную санаторную зону. Адзіным суцяшэннем было тое, што па дарозе назад яны купілі на мясцовым кірмашы бутэльку таннага вінаграднага віна і духмяную дыню. Вінаграднае віно і цукровая дыня — што можа быць смачней за такую вячэру, асабліва, калі гэта вячэра на курорце?.. Яны таксама вырашылі выцягнуць з нумара маленькі столік з крэсламі і павячэраць удваіх на балконе з відам на марскі захад сонца. Удваіх павячэраць не атрымалася. На сваім балконе сядзеў сусед. Перад ім на століку па-ранейшаму стаяла шклянка з віном, у руках ён трымаў цыгарэту. Быццам нікуды і не сыходзіў з учарашняга дня.

— Далучайцеся да нас! — Андрэй шчыра запрасіў суседа падзяліць з імі вячэру і паказаў рукой на разлітае па шклянках віно і парэзаную на часткі дыню.

— Не, гэта вы да нас далучайцеся! — у тон яму жартліва адказаў сусед і паказаў рукой на свой стол. Так і пілі ўтраіх — побач, але праз перагародку, — кожны сваё віно. Вераніка з Андрэем закусвалі апетытнай дыняй, Сяргей — цыгарэтамі. Ад дыні ён катэгарычна адмовіўся. Мужчыны палілі, вялі няспешную размову і назіралі за тым, як вялікае гарачае сонца апускаецца ў мора і залівае чырванню ўсю ваду, і Чорнае мора становіцца ўжо не сінім, а чырвоным-чырвоным, падобным да распаленай патэльні. І дзіўна было, што не чутна, як мора шыпіць ад гэтага гарачага дыска. Мора тушыла сонца, і на ўзбярэжжа паступова прыходзіла вячэрняя прахалода. Калі Вераніка з Андрэем пайшлі спаць, сусед яшчэ заставаўся сядзець на балконе. Таму балконныя дзверы яны зачынілі, хаця ў нумары было душнавата... І так павялося з дня ў дзень. Зранку, адразу пасля сняданку, Вераніка з Андрэем ішлі на пляж — купаліся, смажыліся на сонцы, ляжалі ў цяньку на сваіх тапчанах, потым вярталіся ў нумар, прымалі душ, вывешвалі сушыцца на балконе ручнікі, купальнік і плаўкі, а самі ішлі на працэдуры, пасля чаго сытна і смачна абедалі ў вялікай прахалоднай ад кандыцыянера сталоўцы і адпачывалі ў ціхі час у нумары, шчыльна завесіўшы шторамаі вокны і адчыніўшы балконныя дзверы, а потым зноў ішлі на пляж... Увечары, прыгожа апрануўшыся, гулялі ў парку і па набярэжнай, любаваліся на ружы, магноліі, алеандры, рададэндраны і яшчэ мноства прыгожых раслін і кветак, назвы якіх ім былі невядомыя. Таксама слухалі музыку, глядзелі выступленні розных артыстаў, танцавалі на адкрытых пляцоўках, пілі шампанскае і елі экзатычныя марскія салаты ў шматлікіх адкрытых рэстаранчыках, якія наскрозь прадзьмуваліся свежым марскім ветрам. Некалькі разоў каталіся па вячэрнім моры на прагулачных цеплаходах і шкадавалі толькі аб адным, што ў гэтым раі няма іх дзяцей — Санькі і Марынкі. Яшчэ на пачатку летніх канікул яны адправілі сваіх малодшакласнікаў у родную вёску пад нагляд бабуль і дзядуль. Штораз, калі позна ўвечары Вераніка з Андрэем вярталіся ў

свой нумар, на суседнім балконе яны бачылі суседа. Сяргей не хадзіў на пляж, не гуляў у парку, здаецца, нават не спускаўся ў сталоўку. Ён цэлы дзень сядзеў у сваім крэсле, пацягваў віно, паліў адну за адной цыгарэты і задумліва глядзеў на мора. Ён быў увесь у сваіх думках. У яго была нейкая таямніца. І гэта вельмі цікавіла Вераніку і не давала ёй спаць па душных начах пасля таго, як яны з мужам нарэшце стамляліся ад гарачай ласкі, і задаволены Андрэй засынаў. Чаму сусед адпачывае ў санаторыі адзін?.. Дзе яго жонка?.. Чаму так шмат паліць?.. Няўжо ён, доктар, не разумее, што гэта шкодна для здароўя?.. Можа, ён з-за чагосьці перажывае?.. З-за чаго?..

* * *

У апошні вечар перад ад'ездам яны зноў вячэралі ўтраіх — кожны на сваім балконе. Крымскае віно, кавун, дыні, вінаград... А яшчэ свежы пах хвоі з парку, аддаленая музыка, шум мора і, канешне, марскі захад... Апошні, развітальны захад... Сядзелі амаль да поўначы, а потым Андрэй пайшоў спакоўваць чамадан. Зрабіць гэта было не так і лёгка: да кучы стракатага адзення, якое прывезлі з сабой на курорт і палову якога так і не выкарысталі, цяпер дадаліся шматлікія сувеніры і падарункі для радні і знаёмых. Андрэй доўга важдзеўся, але ўсё ж такі спарадкаваў чамадан і ўсе сумкі. Некалькі разоў ён выглядваў з дзвярэй на балкон і вачамі выразна паказваў жонцы, каб яна ішла спаць. Вядома, ён разлічваў на развітальную рамантычную ноч. Але Вераніка рабіла выгляд, што не заўважае яго шматзначных позіркаў: яе цікаўнасць цяпер была вышэйшая за ўсе іншыя жаданні. У рэшце рэшт пакрыўджаны муж выключыў святло ў нумары і лёг спаць. Вераніка і Сяргей сядзелі кожны на сваім балконе ў поўнай цемры. Мора ўжо даўно пакрыла чорная паўднёвая ноч, і на ім, быццам светлякі, поўзалі залітыя агнямі курортныя прагулачныя цеплаходы. Знізу са шматлікіх кафэ і рэстаранаў з узбярэжжа прыглушана даносілася музыка. І гучаць яна будзе ажно да самай раніцы. Вераніка і Сяргей моўчкі слухалі паўднёвую ноч.

— Вы ездзеце сюды і цэлымі днямі сядзіце ў нумары, каб схавацца ад людзей? — асцярожна спытала Вераніка.

— Я едзю сюды, каб схавацца ад сваіх успамінаў. Хаця... ці можна схавацца ад сябе самога?.. — адказаў Сяргей.

— У вас штосьці здарылася ў жыцці?.. — Вераніка настойліва хацела дазнацца чужую таямніцу.

— Так, здарылася. Я забіў сваю жонку і сваю дачку...

— Як?! — Вераніка проста жахнулася ад пачутага.

— Ну, не сам, вядома, забіў... Але я вінаваты ў тым, што яны загінулі... У цемры ночы гэтыя словы прагучалі злавесна. У Веранікі літаральна мову адняло.

— Так, гучыць вельмі страшна, калі ўслых гаворыш, — сусед быццам пра- чытаў яе думкі. — А самае страшнае, самае жудаснае, што я сам сваімі рукамі пусціў у свой дом, у сваю сям'ю таго д'ябла, хто іх забіў...

— І хто быў гэты д'ябал? — з заміраючым сэрцам спытала Вераніка. На суседнім балконе гарэла чырвоная кропачка — сусед паліў цыгарэту. — Маленькая прыгожая дзяўчынка, падобная да анёлка...

— Дзяўчынка?! — не паверыла сваім вушам Вераніка.

— На той момант, калі я прыняў яе ў сваё сэрца, гэта было дзевяцігадовае бялявае хударлявае мілае дзяўчо... У цемры забулькала віно — доктар падліваў сабе ў шклянку. Ён збіраўся расказваць доўгую гісторыю.

— Не дарэмна кажуць: «Добрымі намерамі ўцелены шлях у пекла»... Гэта праўда — я праверыў на сабе. У нашым стаматалагічным аддзяленні працавала адна медсястра, Аксана. Прыгожая, добрасумленая была жанчына. Мы працавалі разам амаль дзесяць гадоў. Сумесная праца вельмі збліжае і родніць людзей. Вось і мы з ёю зблізіліся і сталі родныя душы. У рэшце рэшт я прызначыў яе старшай медсястрой. Аднак супрацоўнікі, асабліва жанчыны, чамусьці яе не надта прывячалі. Ведаеце, некаторыя медыцынскія сёстры любяць прыхапіць дадому бінтоў, ваты, спірту. А Аксана строга сачыла за ўсім і не дазваляла гэтага. Але нядоўга ёй давалося пакамандаваць — захварэла на рак і памерла. А перад смерцю вельмі прасіла мяне, каб я паклапаціўся пра яе дзевяцігадовую дачку. Была ў дзяўчынкі бабуля, але што старая магла даць дзіцяці?.. Я паабяцаў, што не кіну Лізавету, так яе клікалі. Хаця, чаму — клікалі?.. І сёння яе так клічуць. Ну, дык вось, я не проста паабяцаў — я слова даў. Слова афіцэра. Слова гонару. Вы чыталі ў дзяцінстве апавяданне Леаніда Панцялеева «Слова гонару»?.. Вераніка прамаўчала. Яна чытала калісьці, яшчэ ў школе, гэты твор, але пра што ён, ужо не памятала. Мусіць, апавяданне яе не ўразіла так, як Сяргея.

— Ну, вядома, сённяшняе маладое пакаленне такіх апавяданняў ужо не чытае. А дарэмна. Для мяне гэта апавяданне, можна сказаць, стала лёсавызначальным. Там расказваецца, як хлопцы, гуляючы ў вайну, паставілі маленькага хлопчыка за вартавога і ўзялі з яго слова гонару, што ён не пакіне свой пост без каманды старэйшага, а самі збеглі. Яны пажартавалі з яго, а хлопчык успрыняў гульню ўсур'ез і стаяў за вартавога, нават тады, калі надшоў вечар і парк абязлюдзеў. Ён стаяў у цемры і плакаў, але дадому ад страху не збег, бо даў слова гонару. І стаяў да таго часу, пакуль адзін з наведвальнікаў парку не паклікаў з вуліцы ваеннага чалавека, і той нарэшце аддаў хлопчыку каманду — пакінуць пост. Калі я прачытаў апавяданне, — а я тады быў такі самы хлопчык, гадоў дзевяць-дзесяць, — мяне гэта гісторыя так зачэпіла!.. Я ўяўляў, што гэта я стаю ў цёмным пустым парку, што мне страшна і хочацца дадому, але нельга, бо я даў слова гонару, я мужчына і таму павінен трымаць яго!..

— І гэта вы ўзялі за правіла для сябе на ўсё жыццё? — спытала Вераніка.

— Менавіта так! Калі я каму-небудзь штосьці паабяцаю і дам слова гонару, я ўжо ніколі не адступлюся ад яго, ніколі не падману! І Аксане я даў слова гонару, што буду клапаціцца пра яе дачку. Я тады не разумеў, якую адказнасць, які крыж бяру на сябе!.. Дык вось — па дакументах апекуном дзяўчынкі стала бабуля, а я часта наведваў іх. Вядома, па шпіталі чуткі

розныя пайшлі, бы цам бы Ліза — мая пазашлюбная дачка. Нават жонка мая, Ірына (яна таксама была стаматолаг, толькі ў гарадской паліклініцы працавала), раўнаваць пачала, стала дапытвацца, ці было што-небудзь паміж мной і нябожчыцай... А я вельмі захапіўся роляй дабрадзея. Ведаеце, чалавеку ўласціва дабрачыннасць. І робіць ён добрыя справы не столькі для людзей і нават не столькі для таго, каму адрасавана яго дабрачыннасць, колькі для сябе. Для самасцвярджэння. Маўляў, вось які я добры і чалавечны!.. Гэта ўзвышае самога сябе ў сваіх жа вачах. Я стаў забіраць дзяўчынку на выхадныя дні, купляць ёй адзенне, цацкі, кніжкі... А ў мяне дома — такая самая дзяўчынка расла, дачка Лерачка. Толькі Ліза — з доўгімі бялявымі валасамі была, а мая Лера — уся па маці — з чарнявымі вачамі і чорнымі кучаркамі... І стала дачка раўнаваць мяне да Лізы не менш за маці. Маўляў, чаго гэта мой татка чужую дзяўчынку любіць, а не мяне адну?.. Стала яна крыўдзіцца, капрызіць. Бедная мая дачушка, толькі сёння я разумею, якую душэўную траўму наносіў ёй!.. Яна ж мяне проста любіла і не хацела ні з кім дзяліць!.. А я, дурны, тады ўзяў у галаву, што трэба дзяўчатак бліжэй пазнаёміць, каб яны пасябралі, а потым, калі да Лізы прывыкнуць і Ірына, і Лерачка, можна будзе і ўдачыць сірату. Пасля гэтага жонка, канешне, яшчэ больш упэўнілася, што Ліза — мая пазашлюбная дачка. І не было ў той час у мяне магчымасці даказаць, што яна памыляецца. Нават у нашым ваенным шпіталі не рабілі тады экспертызу для выяўлення бацькоўства... На балконе на дзіва стала прахалодна. Вераніка, апранутая ў лёгкі сарафан, пачала дрыжаць, а, мо, дрыжала зусім і не ад прахалоды. Але яна не хацела ісці ў нумар па кофту, баялася перарваць споведзь суседа. Вераніка ўзяла свой пляжны ручнік, які сушыўся на вяроўцы, і ахінула ім плечы, а другі ручнік, мужаў, паклала сабе на голыя ногі.

— Але ж я не толькі Ірыну і Лерачку збіў з панталыку, — працягваў свой аповед сусед. — Ліза таксама ўспрымала мяне як роднага бацьку. І чым большая расла, тым больш цёплымі становіліся нашы адносіны. Якія б праблемы ў яе не ўзнікалі, заўсёды бегла да мяне. А падлеткам стала — патрэбы выраслі: то кофтачку новую просіць, то туфлікі, то паліто... Бабуля на сваю пенсію і дзяржаўную дапамогу наўрад ці магла яе модна апранаць. Жонка ж мая, як толькі пра абноўкі для Лізы даведвалася, адразу гвалт усчынала!.. І я, каб мець лішнюю капейку для сіраты, за розныя халтуркі браўся. Зразумела, стаматолагу праца заўсёды знойдзецца...

* * *

Было ўжо далёка за поўнач. Усе вокны ў іхнім корпусе даўно згаслі. Вераніка з доктарам сядзелі ў цемры. І толькі ўдалечыні, на моры, паранейшаму поўзалі светлякі — прагулачныя цеплаходы.

— Школу абедзве дзяўчынкі скончылі амаль што на «выдатна». І вось тут упершыню ў мяне адбыўся канфлікт з Лізай. Лерачка адвезла дакументы ў Кіеў, у медыцынскі інстытут. Ліза таксама хацела туды паступаць. А дзе ўзяць грошы на вучобу?.. Левымі заробкамі тут ужо не абыдзешся. Мая Ірына ўпёрлася рогам: «Грошай на Лізу траціць не дазволю! Хай падзякуе,

што цягнулі яе да заканчэння школы, дапамагалі і карміць, і апрацаць!.. Цяпер няхай атрымлівае працоўную прафесію і сама зарабляе сабе на жыццё». Ну, што казаць — мела жонка рацыю, але ж гэта маё гіпертрафіраванае пачуццё доўгу, маўляў, я ж слова гонару нябожцы даў, таму абавязаны!.. Ды і перад Лізай было сорамна, я ж сам прывучыў яе да сваёй ласкі і падарункаў...

— «Мы заўсёды ў адказе за тых, каго прыручылі», — Вераніка ўслых прыгадала вядомыя словы Сент-Экзюперы.

— Менавіта так я і думаў, — пацвердзіў Сяргей. — Я падабраў і прыручыў гэтае няшчаснае кацяня, пакрыўджанае жыццём, а цяпер трэба выкінуць яго за дзверы і са сваёй душы?.. Вядома, я так зрабіць не мог. Прапанаваў Лізе паступаць у медыцынскі каледж, каб вучыцца на зубнога тэхніка: «Гэта добрая патрэбная прафесія, — казаў ёй. Дык не!.. «Я што, дурнейшая за Лерку?.. Яна — у медыцынскі інстытут, а я — у медыцынскі каледж?!. Ніколі не будзе такога!» Вось тады я і сказаў Лізе, што я не яе родны быцька, і дапамагаў толькі таму, што даў слова гонару яе паміраючай маці. Крыку і плачу было!.. Я тады нават пашкадаваў дзяўчыну, не разумеў, што няшчаснае кацянё даўно ўжо пераўтварылася ў наравістую котку і раўнуе мяне да маёй жа роднай дачкі. Ведаеце, да якой высновы я цяпер прыйшоў? Чалавека не трэба доўга апекаваць — гэта разбэшчвае яго. Ты пазбаўляеш яго магчымасці самастойна змагацца з цяжкасцямі і прыстасоўвацца да жыцця. Ты робіш чалавеку дабро і думаеш, што ён будзе табе за гэта ўдзячны. Ніколі! Твой клопат і тваю дапамогу ён успрымае як належнае. Ён уваходзіць у ролю няшчаснага, якому ўсе наўкол вінныя, і сам ужо не будзе напружвацца, а будзе чакаць, калі яго пашкадуюць, пра яго паклапоцяцца, дадуць усё бясплатна і на залатой талерачцы... Музыка на пляжным узбярэжжы патроху сціхала. Перасталі ўжо поўзаць па моры і цеплаходы. Курорт супакойваўся і засынаў. Не спалі толькі два чалавекі на балконе. Але яны былі не тут, на ўзбярэжжы цёплага мора, на якое апусцілася чорная паўднёвая ноч, а ў далёкім адсюль горадзе і нават у далёкім ад гэтай ночы часе.

— Паступіла яна мне насуперак у мясцовы тэхнікум сувязі, вывучылася бясплатна на тэлефаністку, потым пачала працаваць на гарадской тэлефоннай станцыі. А Лерачка мая ў медыцынстытуце ішла выдатна з курса на курс, марыла пра аспірантуру... Таленавітая дзяўчынка была!.. Зноў забулькала віно. Мусіць, без яго сусед не мог справіцца са сваімі страшнымі ўспамінамі. «Як, як гэта здарылася?..» — Вераніка ў думках увесь час падганяла Сяргея, але ў слых спытаць не адважвалася. Але сусед быццам пачуў яе.

— У той год Ірына вырашыла крыху падзарабіць і паехала ў Ізраіль — папрацаваць у прыватным стаматалагічным кабінце. Прыяцелька яе туды паклікала: калісьці тая ў нашым шпіталі добрым пратэзістам была, цяпер жа на Мёртвым моры свой кабінет трымае... Усяго толькі паўгода жонка і папрацавала там, а грошы прывезла немалыя. І вось зрабіла яна памылку: не паклала грошы на банкаўскі рахунак, наяўнымі іх везла. І мне некалькі разоў тэлефанавала, раілася, прасіла, каб сустрэў яе абавязкова. А мабільнікаў жа ў

той час — на пачатку двухтысячных — у нас яшчэ не было. Не, сёй-той ужо меў, але каб так, як сёння, калі ў кожнага ў кішэні трэнькалка ляжыць, то не... Дамаўляліся мы з Ірынай па міжнароднай тэлефоннай сувязі. Праўда, размаўлялі з ёю ўмоўнымі словамі, і чужыя нас не зразумелі б... Пра тое, што нас можа слухаць чалавек, які добра ведае і нашу сям'ю, і нашы таямніцы, мне тады нават у галаву не прыйшло. Прыляцела з Ізраіля жонка, я сустрэў яе ў аэрапорце, дадому прывёз, некалькі дзён пабылі разам, пагаварылі... Наконт грошай параіліся, вырашылі, што будзем адкладаць Лерачцы на кватэру ў Кіеве. І тут мне якраз адпачынак падаспеў, я сюды пачаў збірацца. А трэба вам сказаць, што мы з жонкай даўно ўжо разам не адпачывалі. Дамоўленасць у нас такая была. Бо я Крым люблю, гэтае цёплае Чорнае мора, гэты цудоўны клімат, у якім мне лёгка дыхаецца нават у спякоту, гэтыя горы — невысокія, лясістыя, куды можна прагуляцца і вярнуцца назад за адзін дзень... А жонцы ў Крыме чысціні і парадку на вуліцах бракавала, ды і сэрвіс мясцовы ёй не спадабаўся. Хаця што праўда, тое праўда. Я ўсё гэта ўспрымаў як элемент крымскай экзотыкі, а Ірыне патрэбны быў камфорт... Жонка ў мяне палову Еўропы аб'ездзіла. Навошта ёй быў вась гэты «савецкі» санаторый?.. Сяргей запаліў чарговую цыгарэту.

— Я ж у той час сюды ездзіў па-сапраўднаму адпачываць — у моры купаўся, гадзінамі на пляжы ляжаў, увечар па ўзбярэжжы гуляў... Жонцы тэлефанаў час ад часу на хатні тэлефон. І вась раптам перад маім вяртаннем яна перестала браць трубку. Адзін раз, другі, трэці... Спачатку падумаў, ну выйшла куды... У другі раз — мо, затрымалася дзе-небудзь на вуліцы... А што на трэці раз было думаць?.. Спытаць, дзе Ірына, няма ў каго: дачка — у Кіеве, а з суседзямі мы не надта сябруем, я нават іхні тэлефон не ведаў. Ехаў дадому — трывожныя прадчуванні душу вярэдзілі. Прыехаў, званю ў дзверы — ніхто не адгукаецца. Адчыніў сваім ключом... Ляжыць мая Ірына на кухні, на падлозе ў лужыне крыві, а ў кватэры ўсё ўверх дном перавернута... Потым экспертыза паказала, што яе сякерай для мяса забілі... Ніякіх грошай, зразумела, у кватэры ўжо не было. Год забойцу шукалі, так і не знайшлі. Дзяўчынкі мае, Лера і Ліза, так горка плакалі па Ірыне на пахаванні! Ліза, мо, грамчэй за родную дачку галасіла... Тым часам пачало віднець, і ў шэрай ранішняй смуге засінула мора. Было яно пустое і спакойнае — адпачывала перад чарговым вірлівым днём. Сяргей ужо не паліў. Цыгарэты ў яго скончыліся, ды і віно таксама. Але ён не ішоў па іх у нумар, моўчкі сядзеў у крэсле, узіраўся ў марскую далечыню. Вераніка сядзела ў крэсле на сваім балконе, абшчапіўшы рукамі плечы, накрытыя ручніком, і апусціўшы галаву. Яна баялася глядзець на субяседніка, баялася фіналу страшнага расповеду.

— А роўна праз год, калі я адпачываў тут, зноў замаўчаў хатні тэлефон. Цяпер ужо дома была дачка — вярнулася, атрымаўшы чырвоны дыплом: у наш шпіталь прыехала працаваць стаматологам. Я нават марыў, каб яна з часам заняла маё месца... І новенькі даччын мабільнік таксама не адказваў. Вось тады я кінуў свой адпачынак, чаго ніколі раней не рабіў, і памчаў дадому. Прымчаў, званю ў дзверы — не адчыняе! Я ўжо ў кватэру адзін не адважыўся зайсці, выклікаў участковага. Пакуль міліцыянер прыйшоў, вы не

паверыце, я стаяў пад дзвярамі і Богу маліўся. Дагэтуль ніколі ў храм не хадзіў і малітваў не ведаў, дык я сваімі слова маліўся: «Божачкі, зрабі так, каб мая дзяўчынка была жывая! Зрабі, каб мая дзяўчынка была жывая!» Мусіць, раней мне маліцца трэба было... Прышоў участковы, тут якраз і Ліза прыехала, адчынілі мы дзверы... З заміраннем сэрца ўваходзіў я ў кватэру. Лерачка ляжала на сваім ложку, поўнасьцю накрытая коўдрай. Адхінулі коўдру — усе грудзі крывёю залітыя!.. Я літаральна самлеў. Каб не Ліза, мусіць, тады б не перажыў гэтае гора!.. Яна ні на крок ад мяне не адыходзіла, за рукі трымала, абдымала, суцяшала, пасля пахавання з маёй кватэры месяц не выходзіла... Я тады думаў: добра, што хоць адна блізкая душа на Зямлі засталася!.. Каб жа я мог здагадацца, што тая, што за рукі мяне трымала, гэтымі рукамі маю Лерачку і жонку маю загубіла!.. Сяргей заскрыгатаў зубамі і замаўчаў. Моўчкі сядзелі ў абсалютнай цішыні. Нават птушкі яшчэ не прачнуліся, затое было чутна, як павольна дыхае мора.

* * *

Вераніка ўзняла галаву, павярнулася да суседа і спытала:

— Яна была ваша палюбоўніца?

— Хто, Аксана?.. Так...

— Не, я — пра Лізу...

Павісла даўжэзная паўза. Потым Сяргей раптам узяўся і пайшоў у свой нумар. Вераніка пасядзела яшчэ некалькі хвілін. Яна падумала, што размова скончана. Сяргей сваім рэзкім адыходам фактычна адказаў на яе пытанне. Нарэшце Вераніка вырашыла, што і ёй ужо трэба ісці ў свой нумар і хоць крышку паспаць перад ад'ездам дадому. І якраз у гэты момант Сяргей вярнуўся з новым пачкам цыгарэт у руках і поўнай бутэлькай віскі. Ён распакаваў цыгарэты, адкаркаваў бутэльку, наліў у шклянку карычневы шатландскі напой, выпіў яго хутка, як гарэлку, і запаліў.

— Як вы здагадаліся?..

— Вельмі проста. У мяне ў жыцці была аналагічная сітуацыя. Я, як і Ліза, расла без бацькі і вельмі ад гэтага пакутавала. Паверце, маленькім дзяўчынкам бацька патрэбны не менш за маці, а можа, нават больш. Менавіта бацька выходзіць з дзяўчынкі жанчыну: як ён ставіцца да яе, як ён любіць яе, як ён хваліць яе, як ён купляе ёй падарункі, — па ўсім гэтым дзяўчынка атрымлівае першы вопыт адносін з супрацьлеглым полам...

— Вы — псіхолаг?.. — перабіў яе Сяргей.

— Я — педагог, настаўніца англійскай мовы і класны кіраўнік. А кожны педагог — псіхолаг, — усміхнулася Вераніка. — Дык вось, у дзяцінстве і ў юнацтве мне вельмі не хапала бацькавай любові і клопату. Асабліва — у юнацтве... Я адчувала гэты недахоп хваравіта яшчэ таму, што сябрвала з дзяўчынкай, у якой быў цудоўны бацька, дзядзька Віця. Дзядзька Віця добра зарабляў і часта купляў маёй сяброўцы падарункі. Я глядзела на яе новыя кофтакі, боцікі, сукенкі, упрыгажэнні і жудасна зайздросціла. Я хацела, каб гэта ўсё было ў мяне, а галоўнае, я хацела, каб яе клапатлівы бацька быў мой

і любіў толькі мяне адну. Так, па начах я марыла, каб дзяцька Віця кінуў сваю цётку Валю, а таксама сваю дачку і маю сяброўку Аленачку і перайшоў жыць да маёй мамы і да мяне. Не, паміж маёй маці і дзядзькам Віцем аніякіх амураў не было, маме ён і не надта спадабаўся. Затое мне з кожным годам — усё больш. Мяне не цікавілі хлопцы-аднагодкі, па начах я думала толькі пра дзядзьку Віцю... А сяброўчын бацька да таго ж меў досыць сучасны выгляд — хадзіў у джынсах, насіў футболкі і швэдары, любіў рок, ездзіў на матацыкле. Ён не падаваўся мне старым чалавекам, і я вырашыла зрабіць усё, каб ён закахаўся ў мяне...

— І як вы дзейнічалі?.. — спытаў Сяргей.

— Аніяк. Не паспела. Адноўчы на дні нараджэнні ў другой сяброўкі я пазнаёмілася з яе стрыечным братам, курсантам вайсковага вучылішча, закахалася, неўзабаве выйшла замуж і атрымала ад яго ўсю тую любоў і клопат, якіх мне так не хапала без бацькі. І цяпер нават сорамна ўзгадваць, якія чорныя планы я сачыняла ў адносінах да сваёй сяброўкі дзяцінства!.. Пра гэта ніхто не ведае, ды і я сама пастаралася на іх забыцца.

— Цікава, а што б цяпер вы адчувалі, каб вашы чорныя планы наконт дзядзькі Віці здзейсніліся? Можа, вы былі б яшчэ шчаслівейшая, чым сёння?..

— Не, я была б расчараваная.

— Чаму вы так упэўнена адказваеце?

— Проста, я неяк пабачылася з ім... Пасля вучылішча муж служыў у розных невялікіх ваенных гарадках, і калі мы прыежджалі дадому на адпачынак, мне ўсё неяк не знаходзілася часу наведаць сяброўку дзяцінства. Не бачыла я і яе бацьку. І вось прайшло гадоў дзесяць, калі адноўчы я выпадкова сустрэлася з ім у родным горадзе на кірмашы. Ён так шчыра ўзрадаваўся нашай сустрэчы, пачаў распытваць, дзе і як я жыву, стаў раскадваць мне пра сваю дачку, пра яе жыццё, пра малога ўнука... А я стаяла, ўражаная і збянтэжаная, глядзела на гэтага састарэлага мужчыну з тварам у зморшчынках, з хударлявай шыяй з адвіслай скурай і думала: «Божачка, як я, дурненькая, магла яго калісьці кахаць?! А каб я дабілася свайго і выйшла за яго замуж, што б цяпер з гэтым старым я рабіла?..» Вось, бачыце, чым скончылася маё першае каханне — поўным расчараваннем.

— Колькі гадоў дагэтуль вы не бачыліся з ім? — спытаў Сяргей.

— Дзесяць.

— Дзесяць... — задумліва паўтарыў сусед.

— А як знайшлі забойцу, вы так і не казалі, — нагадала Вераніка.

— Як знайшлі?.. Пасля забойства Леры, якое адбылося, як і першае, падчас майго адпачынку ў санаторыі, следству стала зразумела, што злачынца добра ведае расклад жыцця нашай сям'і. І тэлефоны ўсіх нашых блізкіх і знаёмых паставілі на праслухоўванне. У першую чаргу тэлефон Лізы. Дарэчы, як потым аказалася, і мой. Уяўляеце, я таксама быў у падзронах!.. Следства таксама лічыла, што я мог забіць сваю жонку і ўласнае дзіця! Ды што цяпер пра гэта казаць!.. І вось зафіксавалі званок, калі Ліза тэлефанавала свайму былому аднакурсніку і супакойвала яго: «Не бойся,

ніхто ні пра што не здагадаецца і ніхто нічога не знойдзе!.. Не рабі глупстваў!.. Усё будзе добра!» Аказваецца, Лерачку яны забівалі ўдваіх: ён трымаў і рот заціскаў, а яна нажом біла!.. Не хлопец — Ліза забіла! Тымі самымі рукамі, якімі потым суцяшала мяне! На судзе яе аднакурснік сказаў, што не збіраўся ўдзельнічаць у забойстве: быццам бы Ліза проста папрасіла яго дапамагчы «разабрацца з сяброўкай». А яна збіралася, бо нож з сабой узяла! Нож, якім яна забіла Лерачку, быў прынесены, не наш!.. Кватэру яна адчыніла сваім ключом... Божа, я сам даў ёй гэты ключ, каб яна адчувала сябе паўнапраўным членам нашай сям'і!.. Я сам даў!..

Сяргей зноў глынуў віскі, зноў — у каторы ўжо раз! — запаліў.

— Калі яны ўвайшлі, была ноч, і Лерачка спала. Хацелі яе сонную забіць, а яна прачнулася. Бедная, якія страх і боль яна перажыла ў апошні свой момант!.. На судзе Ліза гаварыла, што першае забойства яна зрабіла выпадкова. Быццам бы проста прыйшла да маёй жонкі, сказала ёй пра нашы з ёй інтымныя зносіны і стала прасіць, каб Ірына аддала ёй мяне, каб развялася. А Ірына стала абражаць яе, крычаць, маўляў, адразу ведала, што Ліза — змяюка, якую мы прыгрэлі на грудзях, што яна такая ж разбэшчаная, як і яе маці, і што яна павінна рукі-ногі цалаваць за ўсё тое, што для яе зрабіла наша сям'я, а яна, няўдзячная свіння, вось як аддзячыла!.. Зразумела, жонка была раз'юшаная, на злыя словы не скупілася. Ну, а Ліза, абражаная, быццам бы з гарачкі схапіла тое, што ёй пад руку на нашай кухні трапілася — сякеру для мяса, — і стукнула ёю. Адным ударам забіла. А потым спужалася і збегла... Куды падзела сякеру, быццам бы с перапуду не памятае... А вось дачку яна ўжо забівала прадумана, знішчала яе, як апошнюю перашкоду да сваёй заповітнай мэты. І нож з сабой прадбачліва ўзяла, каб потым на кухні не шукаць, а пасля забойства з сабой забрала і ў рэчку кінула... Але суд угледзеў наўмыснасць у абодвух злачынствах: Ліза, забіўшы Ірыну, потым яшчэ адшукала і забрала грошы, прывезеныя з Ізраіля. Дарэчы, яна прагуляла іх у начных клубах і рэстаранах...

— А якая заповітная мэта ў яе была?

— Як — якая?.. Я, вядома. І ўсё, што да мяне дадаецца: кватэра, машына, мой немалы заробак, курорты, рэстараны... Яна не бачыла іншага спосабу атрымаць усё гэта, як толькі выйсці за мяне замуж...

— А як жа тады — яе былы аднакурснік?.. Выпадковага чалавека яна не ўзяла б з сабой на такую справу.

— Ну... Напэўна, і яго яна забіла б потым, як лішняга сведку...

— Але ж не забіла, наадварот — супакойвала. Думаю, не ён, а вы былі б трэцім у тым страшным шэрагу... Праўда, не адразу — з часам. — Прызнацца, і я пра гэта неаднойчы думаў...

— Дарэчы, яе асудзілі? На які тэрмін зняволення?..

— Асудзілі. Дзесяць гадоў далі... Аднакурсніку — восем за саўдзел.

— І колькі ўжо гадоў прайшло пасля таго?..

— Дзесяць і прайшло...

— Яна пісала вам?

— Пісала. І прабачэння прасіла, і прыехаць да яе ў турму ўпрошвала... Пагаварыць са мной хацела... Я ніводнага разу не адказаў. І вось хутка яна з'явіцца, калі не з'явілася ўжо... Баюся...

— Чаго вы баіцеся — што яна заб'е вас?.. — шчыра здзівілася Вераніка.

— Дараваць баюся, дзетка. Дараваць!.. — Сяргей раптам узвысіў голас, і ў ранішняй цішыні гэты выгук адчаю сарваўся з балкона дзевятага паверха, але хутка патануў у рознагалосці птушак, якім ужо поўніўся прыморскі парк.

— Я ж яе сапраўды пакахаў і стаў яе каханкам. Але на судзе я ў гэтым не прызнаўся — не адважыўся перад тымі, хто прысутнічаў у зале — маімі роднымі, знаёмымі, саслужбоўцамі... Казаў, што абвінавачаная ўзводзіць на мяне паклёп, што ніякіх інтымных зносін паміж намі не было і ўсё гэта няпраўда. Самому тады было сорамна і жудасна: што я ўтварыў!.. Вось, чым для мяне абярнулася мая прынцыповасць — маральнай беспрынцыповасцю, а слова гонару — хвілінамі ганьбы. Сапраўды, добрымі намерамі ўцелены шлях у пекла... На самай жа справе паміж мной і Лізай усё было. Гэта здарылася, калі жонка працавала ў Ізраілі, дачка вучылася ў Кіеве, а я застаўся адзін, і побач аказалася Ліза. Яна была ініцыятаркай нашых зносін... Яна прыйшла да мяне ў ложак, не я дзяўчыну спакусіў!.. А я не здолеў тады прагнаць яе прэч. Ды потым усё так закруцілася, так запалала паміж намі, што я і сам не мог даць рады сваім пачуццям. Сам сабе непадуладны стаў — ні сэрца, ні цела галаву не слухала. Нават абяцаў Лізе развесціся з жонкай, толькі прасіў: «Пачакай трохі, пацярпі!..» Не так гэта лёгка — адважыцца сходу разбурыць сваё папярэдняе жыццё і распачаць усё з нуля. Не так гэта лёгка — пакінуць жанчыну, з якой прайшоў разам агонь і ваду. І тым больш не так гэта лёгка — растлумачыць усё дачцэ, да таго ж, калі твая палюбоўніца — роўня ёй. Вось гэта — для мяне было самае цяжкае з усіх цяжкасцей... Таму тая нецярпліўка і вырашыла ўсё сама паскорыць!.. А я цяпер баюся, што ўбачу яе і... пераступлю праз тое, што яна ўтварыла...

Вераніка сядзела ашаломленая. Таямніца суседа, якая так цікавіла яе раней, раптам адкрылася нечаканым, страшным бокам. Дык вось што трывожыла яго! Вось пра што ён думаў, суткамі седзячы на балконе і глядзячы на мора! Вось з-за чаго ён літрамі піў віно і сотнямі, адну за адной, без перадыху паліў цыгарэты!.. Увесь гэты час Сяргей, перабіраючы ўспаміны і прыслухоўваючыся да свайго сэрца, вырашаў адно пытанне: пры сустрэчы з былой палюбоўніцай даць волю нянавісці ці каханню?.. І баяўся, што каханне пераможа. А каханне, і сапраўды, у жыцці мацнейшае за нянавіць. Гэтае падавалася Вераніцы неверагодным, але інтуітыўна яна адчувала, што так і ёсць на самай справе. «Няўжо можна кахаць чалавека, які забіў тваіх самых блізкіх людзей?.. — думала яна. — Кахаць настолькі, што нават быць гатовым дараваць такое жудаснае, недаравальнае злачынства?!..»

— Дык вы гаворыце, што праз дзесяць гадоў убачылі бацьку сваёй сяброўкі і зжахнуліся, як ён пастарэў? — раптам спытаў Сяргей.

Вераніка здзіўлена паглядзела на суседа.

— Так, менавіта зжахнулася, — толькі і здолела адказаць. У гэты момант з яе нумару высуналася ўскудлачаная галава мужа.

— Ты што, яшчэ не клалася спаць?!. — здзіўлена і незадаволеная спытаў Андрэй.

Вераніка ўзрадавалася мужу: гэта была нагода прыпыніць размову і развітацца з суседам. Яна баялася, што не стрымаецца і напаследак пажаночы скажа яму што-небудзь лішняе, эмацыянальнае, рэзкае, што круцілася ў яе на языку пасля нечаканай развязкі. Але ці мае яна права на гэтую рэзкасць у дачыненні да чалавека, якога сама ж і схіліла да споведзі?..

— Ну, усё, бывайце! — прамовіла яна і ўзнялася з крэсла. — Мы ў абед ад'язджаем дадому. Зараз сходзім на сняданак, потым апошні раз — на пляж... І ў абед аўтобусам — на Сімферопаль! Не ведаю, ці пабачымся яшчэ, так што — усяго найлепшага вам!

— Бывайце, — проста адказаў Сяргей і падліў сабе ў шклянку віскі.

* * *

Пасля пляжа Вераніка з мужам павольна ішлі праз санаторны парк. Вера ніка глыбока ўдыхала ў сабе цёплае цягучае паветра, напоенае морам і хвоістымі дрэвамі, быццам хацела на год наперад надыхацца ім. Не верылася, што яны сёння ад'язджаюць, і заўтра ўжо працнуцца ў зусім іншай краіне, у зусім іншым жыцці. Начная размова на балконе здавалася ёй чымсьці нерэальным — быццам страшны фільм па тэлевізары паглядзела. І яна старалася ўсё гэта страшнае, непрыемнае забыць. Ля ўваходу ў іх корпус стаяла «хуткая дапамога». Каля машыны тоўпіліся мужчыны ў ваеннай форме і ў белых халатах, якія паміж сабой узбуджана размаўлялі. «Напэўна, камусьці з адпачываючых дрэнна,» — падумала Вераніка. На іх паверсе была нейкая мітусня: бегала дзяжурная, пакаёўка несла вялікі вузел бялізны, спяшалася прыбіральшчыца, бразгаючы вядром... Дзверы ў нумар суседа былі насцеж расчыненыя. Вераніка і Сяргей прыпыніліся ля іх. Бачна было, што ў нумары прыбіраюць. Вераніка чамусьці ўспомніла пра «хуткую дапамогу».

— Што-небудзь здарылася?.. — спытала яна прыбіральшчыцу, якая накручвала вялікую шэрую анучу на драўляную швабру. Прыбіральшчыца спачатку незадаволеная надзьмулася, быццам хацела ўхіліцца ад адказу. Але, мусіць, ёй вельмі карцела расказаць апошняю навіну. Яна з апаскаю зірнула па баках і ціхенька, але амаль з радасцю, выпаліла:

— Ваш сусед памёр! Толькі нікому не кажыце! Начальнік шпіталя забараніў пра гэта расказаць, каб не палохаць адпачываючых!.. Вераніка з Андрэем пераглянуліся.

— Вось дык навіна! — сказаў ашаломлены Андрэй.

— Ён забіў сябе?.. — спытала Вераніка.

— Што вы гавораце?!. Ён памёр ад інфаркту! Так сказаў галоўны кардыёлаг шпіталя, — абурылася прыбіральшчыца.

— Я зайшла ў нумар а дзясятай гадзіне, каб прыбраць тут, а ён сядзіць на балконе ў крэсле, галаву на грудзі звесіў, адной рукой шклянку трымае, а ў попелніцы — гара цыгарэт!.. Думала спачатку, мо, п'яны заснуў, кранула,

а ён і паваліўся... А што вы хочаце — цэлы месяц піў на балконе! Толькі, крыў божа, нікому нічога не кажыце, а то мяне звольняць!..

І пачала энергічна церці анучай падлогу, паказваючы, што размова скончана. Уражаныя Вераніка і Андрэй пайшлі да сябе. У іх нумары яшчэ не прыбіралі, але ва ўсім ужо адчуваўся нежылы дух. Усе рэчы, прывезеныя з дому, якія на працягу адпачынку дадавалі стандартнаму санаторнаму пакою ўтульнасць і нейкую дамашнюю атмасферу — хатнія халаты, прыгожыя ручнікі, маленькі будзільнік, фота дзяцей у залацістай рамцы, сподачкі для кавы, — былі спакаваныя ў чамадан. Туды ж былі ахайна схаваныя прыгожыя марскія ракавінкі, купленыя на падарункі для радні і сяброў, і забаўныя цацкі з ракавінак — для сына і дачкі. На стале стаялі толькі стандартныя для ўсіх гатэляў графін і дзве шклянкі, ляжаў тэлефонны даведнік санаторыя і пульт ад тэлевізара. На ложках Вераніка расклала ўсе санаторныя ручнікі, каб хутчэй здаць пакаёўцы нумар. Андрэй напаследак праверыў шафу, тумбачкі, зазірнуў у ванную.

— Пакліч пакаёўку! — сказаў ён жонцы.

— Пакліч, калі ласка, сам, — адказала Вераніка і выйшла на балкон. Перад ёй мірыядамі блікаў пад яркім паўднёвым сонцам пералівалася марская сінь.

— Бывай, мора! — прамовіла ціха Вераніка і праз хвіліну, абярнуўшыся, глянула на суседні балкон. Балкон быў пусты — ні століка, ні крэсла, ні суседа ў крэсле з цыгарэтай і шклянкай у руках. Праблема, якой ён так баяўся, вырашылася сама сабой. Пакаёўка досыць хутка і непрыдзірліва прыняла ў іх нумар і забрала ключ.

— Ну, з Богам, паехалі дадому! — сказаў Андрэй і схапіўся за чамадан.